

Wioletta Oleś

Ważniejsze postacie w życiu miasta

Łukasz Górnicki – humanista, poeta, pisarz

Urodził się w 1527 r. w Oświęcimiu w rodzinie mieszczańskiej. W 1538 r. sprowadził go do Krakowa jego wuj Stanisław Gąsiorek, znany bardziej jako Stanisław Kleryk, który zaopiekował się siostrzeńcem, dbał o jego studia, potem dworską karierę i w końcu uczynił swym spadkobiercą.

Górnicki karierę rozpoczął jako dworzanin biskupa krakowskiego Samuela Maciejowskiego, ale po studiach w Padwie, w 1559 r. otrzymał godność sekretarza tajnej kancelarii królewskiej. W tym samym roku został również nominowany na bibliotekarza Zygmunta Augusta. Funkcję tę pełnił do 1572 r. W 1561 r. uzyskał nobilitację od króla i odtąd używał pieczęci herbu Ogończyk. W 1572 r. otrzymał starostwo tykocińskie. Osiadł więc w Tykocinie i poświęcił się pracy literackiej. Natomiast za zasługi położone w służbie dyplomatycznej i publicznej król Stefan Batory obdarował go starostwem wasilkowskim.

Łukasz Górnicki był autorem dzieł politycznych, historycznych oraz poetą. Stworzył utwór znany jako *Dworzanin polski* przez opracowanie i odpowiednie dostosowanie do polskiej rzeczywistości traktatu Baldassara Castiglione *Il cortegiano*. 18 lipca 1565 r. w Tykocinie dedykował to dzieło królowi Zygmuntovi Augustowi, a rok później wydrukował je drukarz Maciej Wirzbięta. Do innych znanych dzieł tego renesansowego humanisty należą: *Rozmowa Polaka z Włochem o wolnościach i prawach polskich*, *Dzieje w Koronie Polskiej*, *Droga ku zupełnej wolności*.

Łukasz Górnicki zmarł w Lipnikach pod Tykocinem 22 lipca 1603 r., został pochowany w kościele Bernardynów w Tykocinie.

Cezary Haller de Hallenburg – komendant powiatu oświęcimskiego w latach 1918–1920

Urodził się 17 kwietnia 1875 r., był młodszym bratem gen. Józefa Hallera. Po ukończeniu Technicznej Akademii Wojskowej w Wiedniu odbył służbę wojskową w armii austriackiej. Po wycofaniu się ze służby wojskowej osiadł w rodzinnym majątku w Jurczycach koło Skawiny. W 1911 r. został wybrany posłem do parlamentu austriackiego, gdzie zajmował się sprawami Śląska Cieszyńskiego, a także domagał się od rządu interwencji w obronie Polaków prześladowanych przez władze pruskie w Poznańskim. W 1917 r. objął majątek w Dworach koło Oświęcimia.

W czasie I wojny światowej wstawiał się za internowanymi na Węgrzech żołnierzami II Brygady Legionów. W listopadzie 1918 r. wstąpił w randze kapitana do wojska polskiego. Zgodnie z rozkazem Polskiej Komendy Wojskowej w Krakowie z 6 listopada 1918 r. został komendantem na powiat oświęcimski. W czasie konfliktu polsko-czechosłowackiego o Śląsk Cieszyński brał udział w wielu bitwach. Zginął w jednej z nich pod Kończycami Małymi 26 stycznia 1919 r. Został pochowany w krypcie rodzinnej kaplicy w Dworach. W uznaniu zasług pośmiertnie awansowano go do stopnia majora oraz odznaczono Krzyżem Orderu Virtuti Militari.

W dowód pamięci i uznania za jego bohaterską śmierć w obronie Śląska Cieszyńskiego mieszkańcy osady barakowej z Oświęcimia – tzw. Cieszyniacy – ufundowali pamiątkową tablicę: *Ukochanemu bohaterowi Majorowi Cezaremu Hallerowi z Hallenburg obrońcy Śląska Cieszyńskiego składają hołd wygnani przez Czechów Ślązacy. Cześć twej pamięci! Oświęcim, Baraki, 26.6.1920 r.*

Roman Michał Mayzel – wieloletni burmistrz

Urodził się 28 lutego 1870 r. w Krakowie. Studiował farmację na Wydziale Medycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. W latach 1888–1890 w ramach studiów odbył obowiązkową praktykę w Oświęcimiu, do którego powrócił po uzyskaniu w 1892 r. tytułu magistra farmacji. Pracę rozpoczął w aptece Antoniego Polaszka. Wkrótce potem otrzymał obywatelstwo miasta Oświęcimia. Otworzył własną drogerię, która mieściła się przy budynku ratusza miejskiego. 21 maja 1909 r. Rada Gminy Królewskiego Miasta Oświęcimia powierzyła mu urząd burmistrza oraz funkcję przewodniczącego Rady Miejskiej. Od tego czasu przez 26 lat kierował sprawami związanymi z życiem miasta.

Roman Mayzel powszechnie był znany jako niestrudzony działacz niepodległościowy, który oddał miastu i jego mieszkańcom duże zasługi w dziedzinie gospodarczej i społecznej. Był przewodniczącym i działaczem wielu komitetów obywatelskich (Powiatowego Komitetu Plebiscytowego w Oświęcimiu, Powiatowego Komitetu Narodowego, Towarzystwa Polskiej Szkoły Średniej w Oświęcimiu, Komitetu Niesienia Pomocy Górnosłazakom, Komitetu Obrony Praw Śląska Cieszyńskiego, Związku Legionistów Polskich Oddział w Oświęcimiu,

Związku Powstańców Śląskich w Oświęcimiu). Za zasługi otrzymał liczne odznaczenia i medale, m.in.: Krzyż Oficerski Orderu „Odrodzenia Polski”, Krzyż Legionowy, Śląską Wstęgę Waleczności i Zasługi, Gwiazdę Śląską. 3 września 1924 r. otrzymał tytuł Honorowego Obywatela Królewskiego Miasta Oświęcimia. Jego nazwiskiem dwukrotnie nazywano ulicę w mieście. Pierwszy raz w 1934 r. z przemianowania ul. Chrzanowskiej, a następnie dopiero w 1992 r. zdecydowano się przywrócić jego pamięć, zmieniając nazwę ul. Ludwika Waryńskiego w obrębie miasta na dawnego przedwojennego burmistrza.

Roman Mayzel zmarł 23 lipca 1935 r. w czasie pobytu w sanatorium w Iwoniczu-Zdroju. Został pochowany w rodzinnym grobowcu na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Andrzej Patrycy Nidecki – humanista, filolog

Urodził się 27 listopada 1522 r. w Oświęcimiu. Jego rodzice posiadali w rynku dom z przyległym ogrodem. Początkowo nauki pobierał w rodzinnym mieście, potem kształcił się w Krakowie oraz w Padwie, gdzie studiował prawo i filozofię i uzyskał stopień doktora praw. Po powrocie do kraju, w 1560 został sekretarzem króla Zygmunta Augusta, a w drugiej połowie 1572 r. sekretarzem Anny Jagiellonki. W latach 1576–1577 pozostawał w służbie Stefana Batorego. Od czasów padewskich przyjaźnił się z Janem Kochanowskim. Nidecki był najznamienszym filologiem polskiego renesansu, jego główne dzieło *Fragmenty Cycerońskie* wydano drukiem w 1561 w Rzeczypospolitej, a w 1565 r. w Wenecji i do dziś zachowało swoją wartość naukową. Ponadto był autorem wielu prac teologicznych i politycznych, które pisał m.in. dla Mikołaja Zebrzydowskiego. W 1585 r. został mianowany przez króla Stefana Batorego biskupem wendeńskim w zdobytych Inflantach. Tam zmarł 2 stycznia 1587 r. na zamku w Wolmarze (ob. Łotwa) i został pochowany w kościele św. Jana.

Mimo że rodzinny Oświęcim opuścił jeszcze w dzieciństwie, nigdy o nim nie zapomniał, np. w 1566 r. pożyczył miastu 400 florenów. W chwili sporządzania testamentu uwzględnił w nim wiele zapisów na korzyść miasta i jego obywateli. Utworzył m.in. stypendium na rzecz kościoła oświęcimskiego dla studenta pochodzącego z tego miasta, a także chciał, aby jego spadkobierca dwudziestą część całego dziedzictwa przekazał na potrzeby miasta, z przeznaczeniem na wieżę, basztę, bramę lub mury obronne.

W 1984 r. przy ul. Plebańskiej odsłonięto tablicę pamiątkową poświęconą Nideckiemu o następującej treści: *Ku czci Andrzeja Patrycego Nideckiego (1522–1587) / dobroczyńcy rodzinnego miasta, filologa sławy światowej, sekretarza króla Zygmunta Augusta, / przyjaciela Jana Kochanowskiego, / na wieczną rzecz pamiątkę – ziomkowie – Oświęcim – 1984 r.*

Aleksander Orłowski – autor hymnu miasta Oświęcimia

Urodził się 7 lipca 1862 r. w Kozowie koło Brzeżan. Studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego. Był członkiem, a od 1894 r. dyrygentem Polskiego Towarzystwa Śpiewackiego „Echo Macierz” we Lwowie. W 1902 r. objął stanowisko naczelnika poczty w Oświęcimiu i od tej pory trwale związał się z miastem. Nie zarzucił jednak swojej pasji i także tutaj, w mieście nad Solą, założył chór męski „Kółko śpiewackie”. Do jego znanych kompozycji należą m.in.: *W mogile ciemnej*, *Polonez weselny*, *Pod broń*, *Idą Legiony*, *Stepy Akermzańskie*.

Orłowski udzielał się także w politycznym życiu miasta, w latach 1902–1932 był radnym, współpracował z burmistrzem Mayzlem. Wspólnie dążyli do utworzenia starostwa, budowy nowego mostu na Sole, budowy szkoły średniej. W 1915 r. Orłowski zorganizował w mieście koncert z okazji wizyty brygadiera J. Piłsudskiego oraz ku uczczeniu bohaterstwa Legionów Polskich. Czynnie pracował na rzecz Powiatowego Komitetu Narodowego. W 1920 r. zaangażował się w prace na rzecz plebiscytu na Górnym Śląsku. Towarzystwo Obrony Kresów Zachodnich w Krakowie powierzyło mu funkcję delegata, który miał utworzyć w Oświęcimiu Powiatowy Komitet Plebiscytowy. Działalność tę Orłowski bardzo szeroko rozpropagował, organizowano wiece, spotkania oraz koncerty, z których dochód przeznaczano na cele plebiscytowe. Po wybuchu III powstania śląskiego organizowano pomoc dla walczących (wsparcie finansowe, żywnościowe, pomoc w ewakuacji i zakwaterowaniu na terenie miasta Oświęcimia).

W 1921 r. Naczelna Komenda Wojsk Powstańczych Górnego Śląska nadała mu prawo posiadania Śląskiej Wstęgi Waleczności i Zasługi, którą potwierdziła trzy lata później także Górnośląska Kapituła Odznaczeń. Otrzymał także Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski.

Aleksander Orłowski zmarł 2 sierpnia 1932 r. i został pochowany na cmentarzu w Oświęcimiu. W 1993 r. Rada Miasta podjęła uchwałę, w myśl której pierwsze sześć taktów *Poloneza weselnego* jego autorstwa przyjęto jako hymn miasta Oświęcimia.

Stanisław Porębski – kartograf

Urodził się około 1539 r. w Porębie Wielkiej w rodzinie szlacheckiej jako syn Baltazara i Katarzyny Jordanówny z Malca herbu Trąby. W 1559 r. studiował na wydziale prawa Uniwersytetu w Padwie, a równocześnie był słuchaczem wykładów literatury starożytnej. Przyjaźnił się z Andrzejem Patrycyem Nideckim oraz Janem Kochanowskim, którego poznał w 1562 r. W 1577 r. został podstarościm oświęcimskim, po objęciu starostwa przez Andrzeja Tęczyńskiego. Ożenił się z Katarzyną Wilczkówną z Hulczyna. Miał czworo dzieci. Zmarł 21 września 1581 r.

Największą zasługą Stanisława Porębskiego było wydanie w 1563 r. w Wenej mapy zatytułowanej *Ducatus Oswiecimensis et Zatoriensis descriptio*, którą opatrzone metryczką STA.POR. PINXIT z herbem Kornicz oraz dedykacją dla starosty oświęcimskiego i zatorskiego Zygmunta Myszkowskiego. Oryginał mapy ma wymiary 33 × 24,5 cm i obejmuje obszar około 4600 km². Zostały na niej przedstawione ziemie księstwa oświęcimskiego i zatorskiego oraz graniczące z nimi tereny Śląska Cieszyńskiego, księstwa siewierskiego i powiatów województwa krakowskiego ze 162 osadami, w tym 10 miast. Mapa była zamieszczana w wielu znanych atlasach tamtych czasów, m.in. w wydaniu atlasów Abrahama Orteliusa *Theatrum Orbis Terrarum* (1571 r.) oraz Gerarda Mercatora *Polonia et Silesia* (1585 r.).

Ksiądz Jan Skarbek – proboszcz i społecznik

Urodził się 15 czerwca 1885 r. w Paszczynie. Pierwsze lata działalności duszpasterskiej jako wikariusz odbył w Jaworznie i Szczakowej, później został proboszczem w Pleszowie, a w 1926 r. proboszczem parafii Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Oświęcimiu. Po przeniesieniu się do Oświęcimia został również radnym gminy miasta. Od początku swojej działalności udało mu się ożywić życie religijne mieszkańców, zainicjował powstanie nowych grup parafialnych. Przeprowadził generalny remont kościoła i plebanii, wybudował wikarówkę. Jako kapłan wspierał ubogich i najbardziej potrzebujących. Dążył do współpracy i porozumienia między ludnością katolicką i żydowską zamieszkującą Oświęcim. Dzięki jego staraniom gmina uzyskała m.in. Ekspozyturę Urzędu i Kasy Skarbowej. Był także przewodniczącym Powiatowego Komitetu Budowy Gimnazjum w Oświęcimiu.

Za zaangażowanie w sprawy społeczne w 1928 r. odznaczono ks. Skarbka Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Z okazji obchodów 25-lecia pracy kapłańskiej w 1934 r. otrzymał tytuł Honorowego Obywatela Miasta Oświęcimia. Pracę proboszcza oceniał w następujący sposób ówczesny burmistrz Roman Mayzel: „jako obywatel nie uznaje różnic religijnych ani społecznych między obywatelami miasta, [...] nigdy nie poskąpił swojego trudu i wpływów, kiedy rozchodziło się o dobro miasta”.

W czasie okupacji hitlerowskiej prowadził działalność charytatywną. Był honorowym prezesem Komitetu Niesienia Pomocy Więźniom Politycznym Obozu Oświęcimskiego, który zajmował się przerzutem do obozu lekarstw, żywności, odzieży, a także przekazywaniem korespondencji. W lipcu 1942 r. został aresztowany, po zwolnieniu z więzienia władze niemieckie nie pozwoliły mu jednak na powrót do Oświęcimia i objął plebanie w Komorowicach. Powrócił do miasta od razu po jego wyzwoleniu 16 lutego 1945 r. i rozpoczął pracę nad odnowieniem swojego duszpasterstwa. Zaangażował się również w opiekę nad byłymi więźniami obozu KL Auschwitz-Birkenau oraz budowę szpitala w Oświęcimiu. Zmarł 2 lutego 1951 r.

Leopoldyna Stawecka – legionistka, zakonnica

Urodziła się 11 października 1896 r. w Bochni. Wychowana w duchu głębokiego patriotyzmu zaraz po wybuchu I wojny światowej, mając siedemnaście lat, wraz z braćmi wstąpiła do Legionów Polskich. Ukończyła kurs dla sanitariuszek i podjęła pracę najpierw w szpitalu wojskowym w Krakowie, a później w szpitalu austriackim w Bochni. Gdy we Lwowie wybuchły w 1918 r. walki polsko-ukraińskie dołączyła do Ochotniczej Legii Kobiet, formowanej przez mjr Aleksandrę Zagórską. Za udział w obronie Lwowa otrzymała odznakę „Orlęta” i stopień podporucznika. W tym czasie zdała maturę wojskową. Pozostając we Wschodniej Galicji, dowodziła oddziałem w Stanisławowie, a w styczniu 1920 r. objęła dowództwo w Legii Lwowskiej. Po rozpoczęciu wojny polsko-radzieckiej w 1920 r. stanęła do walki w obronie Wilna. Została jednak ranna, gdy osłaniała z legionistkami wycofujące się wojsko. Mimo to mężnie walczyła w toczącej się w sierpniu bitwie warszawskiej. Za udział w walkach przyznano jej Krzyż Walecznych i stopień porucznika Wojska Polskiego. W 1921 r. dołączyła do walczących powstańców śląskich, po czym zdecydowała się opuścić wojsko. 15 listopada 1924 r. wstąpiła do Zgromadzenia Serafitek w Oświęcimiu. W zakonie otrzymała imię Maria Eligia. Pracowała jako wychowawczyni w Domu Dziecka. Zmarła 7 stycznia 1933 r. w wieku 37 lat. Została pochowana na cmentarzu w Oświęcimiu. Na pogrzebie byli obecni przedstawiciele Wojska Polskiego, władz miejskich oraz towarzyszyki broni. Jednostka Strzelecka 2004 Oświęcim 7 stycznia 2017 r. przyjęła imię siostry porucznik Eligii Leopoldyny Staweckiej.

Awit Szubert – jeden z pierwszych fotografów Tatr

Urodził się 3 lipca 1837 r. w Oświęcimiu jako syn kancelisty Antoniego i Barbary z domu Kosińskiej. Jego brat Leon był znanym rzeźbiarzem. Uczył się w gimnazjum św. Barbary w Krakowie, a następnie w Szkole Rysunku i Malarstwa przy Instytucie Technicznym. Z powodów zdrowotnych porzucił malarstwo i zajął się fotografią. W latach 1860–1863 odbywał staż u fotografów austriackich Rudolfa von Bohra i Ludwiga Angerera. W czasie powstania styczniowego był kurierem. W 1864 r. otworzył własne studio fotograficzne w Oświęcimiu, a trzy lata później przeniósł je do Krakowa na ul. Krupniczą. W 1870 r. ożenił się z Amalią, córką właścicieli kamienicy, w której mieściło się jego atelier. Prawdopodobnie już od 1867 r. zakład Schuberta miał swoją letnią filię w Szczawnicy. Wykonywał tam zarówno portrety, jak i widoki gór. W 1882 r. w Szczawnicy powstał pierwszy z dwóch domów Schuberta. Z powodu pogarszającego się stanu zdrowia fotografa zakład w Krakowie prowadzili syn Awit junior z żoną oraz Amalia.

Awit Schubert zmarł 27 maja 1919 r. w Szczawnicy, gdzie został pochowany na Starym Cmentarzu. W swym atelier wykonywał przede wszystkim zdjęcia portretowe zasłużonych osób ze świata polityki i kultury, a także

inscenizowane i kostiumowe. Ważnym elementem jego pracy były widoki Tatr i Pienin, które fotografował na zamówienie powstałego w 1874 r. Towarzystwa Tatrzańskiego. Uwiecznił w ten sposób m.in. Dolinę Pięciu Stawów, Morskie Oko, Dolinę Zimnej Wody, Dolinę Kościeliską, Halę Gąsienicową. W latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XIX w. Awit Schubert fotografował także Zakopane, a w szczególności wille wybudowane tam w stylu zakopiańskim. W jego dorobku znalazły się także reprodukcje dzieł współczesnych malarzy: Artura Grottgera, Juliusza Kossaka, Henryka Siemiradzkiego, Jana Matejki. Jako pierwszy fotograf w 1892 r. utrwalił wnętrza kopalni soli w Wieliczce.

Działalność Szuberta zaowocowała nagrodami na zagranicznych wystawach. W 1873 r. otrzymał medal zasługi na Powszechnej Wystawie w Wiedniu, na której pokazał fotografie portretowe, reprodukcje obrazów i widoki górskie. Otrzymał medal belgijskiego Association de Photographie (1875 r.), medal zasługi na krajowej wystawie lwowskiej (1877 r.), brązowy medal na Wystawie Powszechnej w Paryżu (1878 r.).

Szymon Syreniusz – lekarz, botanik, twórca ilustrowanego „Zielnika”

Urodził się około 1540 r. w Oświęcimiu w mieszczańskiej rodzinie. Używał zlatynizowanych form nazwiska: Syrenius lub Sacranus. W literaturze polskiej najczęściej nazywany jest Syreniuszem. W 1569 r. uzyskał tytuł magistra sztuk wyzwolonych oraz doktora filozofii na Uniwersytecie Jagiellońskim. Ukończył również Uniwersytet w Padwie, gdzie w 1577 r. otrzymał dyplom doktora medycyny. Po powrocie do kraju mieszkał najpierw we Lwowie, później w 1588 r. przeniósł się do Krakowa. Tutaj, aż do swojej śmierci, był lekarzem ubogich z fundacji Piotra z Poznania. W zamian za bezpłatne leczenie pacjentów otrzymał od fundatora dom przy ul. Wiślniej, w którym zamieszkał. W 1590 r. zaczął wykładać medycynę na Uniwersytecie Jagiellońskim, a w 1600 r. pełnił już funkcję dziekana Wydziału Lekarskiego; w 1602 r. objął nowo utworzoną katedrę botaniki i został jej pierwszym profesorem. Szymon Syreniusz zmarł 29 marca 1611 r. w Krakowie.

Przebywając na studiach w Padwie, prowadził badania nad miejscowymi roślinami, które kontynuował po powrocie do kraju. Uwieńczeniem 30-letniej działalności badawczej Syreniusza było stworzenie ogromnego *Zielnika*, w którym zilustrował najważniejsze znane i użytkowane gatunki roślin w Europie Środkowej i Południowej w XVI w. Dzieło to zawiera opisy 765 roślin, głównie leczniczych, sposoby ich użytkowania w gospodarstwie domowym, rzemiośle i weterynarii. Autor swoją pracę przeznaczył do użytku „lekarzy, aptekarzy, cyrulików, barbierzy, roztrucharzy, końskich lekarzy, masztalerzy, ogrodników, kucharzy, szynkarzy, gospodarzy, mamek, pań i panien”. W *Zielniku* znajdowały się nie tylko recepty leków roślinnych, ale również przepisy na potrawy, sposoby zwalczania szkodników czy leczenia bydła domowego.

Rękopis został ukończony, kiedy autor miał około 70 lat. Pod koniec 1610 r. lub na początku 1611 r. rozpoczął wydawanie *Zielnika* własnym sumptem. Syreniusz zmarł 29 marca 1611 r. jeszcze przed wydrukowaniem całości dzieła. Ostatecznie *Zielnik* ukazał się w 1613 r., m.in. dzięki dotacji królowej Anny Wazówny, która przeznaczyła na ten cel część pieniędzy uzyskanych ze sprzedaży własnych klejnotów.

Edmund Wilkosz – harcerz, uczestnik walk o Monte Cassino

Urodził się 30 listopada 1912 r. w Oświęcimiu. W latach 1931–1936 studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 1938 r. otrzymał posadę urzędnika w administracji państwowej w Stryju, gdzie pracował do 18 września 1939 r.

Pasją Edmunda było harcerstwo. Do Związku Harcerstwa Polskiego wstąpił 1 lutego 1929 r., do zastępu „Szarych Żubrów” w I Męskiej Drużynie Harcerskiej im. ks. Józefa Poniatowskiego w Oświęcimiu, zwanej potocznie Żółtą Jedyneką. Bardzo szybko zdobywał kolejne stopnie harcerskie – został drużynowym, komendantem hufca harcerskiego w Oświęcimiu, a od 1938 r. komendantem hufca w Stryju. W służbę harcerską był bardzo zaangażowany, zdobywał liczne sprawności, organizował obozy i kursy.

W pierwszych dniach września 1939 r. pracował jako kurier w administracji na terenie województwa stanisławowskiego, 19 września przedostał się na Węgry, a następnie przez Jugosławię, Grecję, Turcję dotarł do Palestyny. Tam 27 sierpnia 1940 r. został wcielony do 2 kompanii Brygady Strzelców Karpackich (od 1941 r. Samodzielna Brygada Strzelców Karpackich), która brała udział w walkach o Tobruk. Za udział w tej bitwie odznaczono go Krzyżem Walecznych.

W 1942 r. Brygada została zreorganizowana w 3. Dywizję Strzelców Karpackich, która od 2 lutego 1944 r. walczyła we Włoszech podczas zdobywania klasztoru na Monte Cassino. W tych walkach Edmund Wilkosz został ciężko ranny. W wyniku odniesionych ran zmarł 18 maja 1944 r. w szpitalu polowym. Za udział w bitwie o Monte Cassino został pośmiertnie odznaczony Orderem Virtuti Militari V klasy. Podporucznik Edmund Wilkosz spoczywa wśród poległych żołnierzy na polskim cmentarzu wojskowym na Monte Cassino.